

politike u Poljskoj, bilo je širenje jednostranog prikaza izbora kao rezultata nedostatne političke odgovornosti, nestalnosti i pohlepe poljskog plemstva. Predstavljeni rad, koji je kao doktorska disertacija obranjen 2006. na Filozofskom fakultetu vestfalskog Wilhelmovog sveučilišta u Münsteru, ispravlja postojeću sliku i daje poticaj za još dublju znanstvenu analizu izbora 1697, koji su, usprkos svim problemima, naznačili početak pomirljivog dijela njemačko-poljske povijesti. U središtu je istraživanja bilo određivanje utjecaja bečke diplomacije u Poljskoj u odnosu na francusku, tj. politički sukob dvije moćne države, a koje je pokazalo da intenzitet austrijske diplomatske aktivnosti nije zaostajao za francuskom. U ovom je slučaju konačno, uz francuske izvore, korištena i dokumentacija nastala djelovanjem austrijskih (u drugom je dijelu knjige transkribiran dio izvješća austrijskog poslanika u Varšavi upućenih u Beč), brandenburških i švedskih poslanika u Varšavi, ali i poljskog plemstva i njegovih zemaljskih sabora. Osim toga, istraženo je i gradivo čeških državnih arhiva i Bavarskog glavnog državnog arhiva.

Danijela Marjanić

Arhivi, Glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije, 31, 1-2(2008)

Nastavljajući ustaljen obrazac, *Arhivi* i u dva broja koja prikazujemo donose članke i priloge podijeljene u nekoliko poglavlja: *Članci i rasprave, Iz prakse za praksu, Iz arhivskih fondova i zbirki, O radu arhiva i skupovima, Ocjene i izvješća o publikacijama i izložbama.*

Poglavlje *Članci i rasprave* u **broju 1 iz 2008.** donosi dva rada. Prvi od njih pod naslovom *Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi (Arhivi i njihova uloga u suvremenom društvu)*, Mateje Jeraj, govori o ulozi arhiva u suvremenom društvu koja bi morala biti prilagođena njihovim zadaćama i ovlastima, što u praksi često nije slučaj. Autorica naglašava, da usprkos povećanju utjecaja i važnosti arhiva i arhivske službe u Europi, ali i drugim dijelovima svijeta, arhivi i arhivska struka i dalje nisu u potpunosti zadovoljavajuće vrednovani niti od države, niti od društva u cjelini. Kako bi se to promijenilo, smatra Jeraj, arhivisti i arhivska služba moraju svojim djelovanjem zavrijediti poštovanje i povjerenje javnosti. U takvim će uvjetima, ponajprije zahvaljujući boljem poznavanju važnosti rada arhivista, biti i umanjena mogućnost korištenja arhiva u interesu vladajuće politike. Sljedeći članak *Nove poti arhivistike v 21. stoletju (Novi putevi arhivistike u 21. stoljeću)* Jelke Melik, govori o problemima s kojima se susretala arhivistika od vremena pružanja pomoći u upravno-pravnim poslovima, preko uloge pomoćne povijesne znanosti do konačnog oblikovanja u samostalnu znanstvenu disciplinu uvrštenu među povijesne, pravne, upravne i informacijske znanosti. Prema mišljenju autorice, ona je složena i izrazito interdisciplinarna znanost, kojoj su za opstanak potrebna nova nastojanja, stalna provjeravanja starih obrazaca, pravila i metoda te

razvijanje ukorak sa zahtjevima modernog vremena i društva. Sve je to potrebno radi činjenice da dokumenti, kao temelj arhivističkog rada, u današnjem vremenu mijenjaju oblik uvjetujući time i promjenu načina komunikacije te načina izmjene i prijenosa (migracije) zapisa.

Poglavlje *Iz prakse za praksu* započinje radom Natalije Glažar Listine o kulturni dediščini ter obletnica UNESCO (*Dokumenti o kulturnoj baštini i obljetnica UNESCO*) kojim se ukratko prikazuje djelovanje ove organizacije od njezina osnutka 1945. do 2005. godine. Pored spomenutog, autorica je dala i pregled petnaest važnijih UNESCO-vih dokumenata (konvencija, preporuka, deklaracija) vezanih za očuvanje kulturne baštine. Ivanka Uršič u prilogu *Arhivsko gradivo iz Goriškega muzeja v Pokrajinskem arhivu v Novoj Gorici* (*Arhivsko gradivo Goričkog muzeja u Pokrajinskem arhivu u Novoj Gorici*) predstavlja postupak predaje i preuzimanja u naslovu spomenutog arhivskog gradiva, dotičući se usput i povijesti Goričkog muzeja te pokušavajući odgovoriti na pitanje zašto je uopće arhivsko gradivo bilo pohranjeno u spomenutoj ustanovi. Autorica donosi i podatke o sadržaju i količini gradiva preuzetih zbirki, kao i podatke o njihovu sređivanju. Na kraju poglavlja nalaze se izvješća o djelovanju Stručne skupine za fondove i stvaratelje s gospodarskog područja, Međuarhivske stručne skupine za pitanja s područja zdravstvene i socijalne zaštite te Međuarhivske radne skupine za područje uprave i to za 2007. i 2008. godinu.

Raspova knjiga obrazcev - mala zakladnica uradovalne slovenščine 17. in prve polovice 18. stoletja (*Raspova knjiga obrazaca - mala riznica uredbovnog slovenskog jezika 17. i prve polovice 18. stoljeća*) Borisa Goleca prvi je prilog u poglavlju *Iz arhivskih fondova i zbirki*. U njemu se, uz donošenje prijepisa pojedinih tekstova ili njihovih dijelova te transkripcije istih, raspravlja o knjizi obrazaca namijenjenoj prenošenju raznih povelja kao primjera za sastavljanje sličnih dokumenata. Imenovana po pripadnicima kranjske plemićke obitelji Rasp, spomenuta knjiga sadrži dokumente na njemačkom i latinskom, ali i četrnaest tekstova na slovenskom koji mogu biti podijeljeni u pet kategorija, od kojih dvije vrste (proglašenje crkvenog izopćenja i zakletve u vezi s razlozima protiv sklapanja braka) do tada nisu bile poznate odnosno dokumentirane na slovenskom jeziku. Sljedeći članak *O t. i. koroških listinah, izročjenih Koroškemu deželnemu arhivu v Celovcu* (*O tzv. koroškim poveljama, predanim Koroškom državnem arhivu u Celovcu/Klagenfurtu*) Jure Volčjaka, govori o 21 pergameni iz razdoblja 15-17. stoljeća koje su među ostalim arhivskim gradivom, a temeljem razmjene, predane iz Arhiva Republike Slovenije Koroškom državnem arhivu u Celovcu 2001. godine. Sadržajno se spomenute listine odnose na prostor austrijske Koroške, odnosno na područje južno od Celovca i rijeke Drave. Problem jedino predstavlja povelja koja se odnosi na područje okolice Ljubljane i koja je, čini se, predana greškom. Kako spomenuti dokumenti još uvijek nisu dostupni javnosti u Koroškom državnem arhivu, autor je imao namjeru prikazati ih (prijepisom i slikovno) te istovremeno sačuvati uspomenu na gradivo koje se nekad čuvalo u njegovoj matičnoj ustanovi. Posljednji članak poglavlja *Grb in zastava dežele*

Kranjske upoštevaje zlasti leto 1916. Deželnoštanovske, deželne in narodne barve kranjskega grba in zastave (Grb i zastava Kranjske s posebnim osvrtom na 1916. Pokrajinske, državne i narodne boje kranjskoga grba i zastave) Aleksandre Serše na temelju arhivskih dokumenata pohranjenih u Arhivu Republike Slovenije pokušava prikazati povijest uporabe državnih i narodnih boja kranjskoga grba i zastave i to na temelju događaja iz 1916, kada su tijekom obilježavanja 50. obljetnice pobjede kod Custozze na nekim ljubljanskim ustanovama bile izvještene zlatno-modro-crvene zastave što je izazvalo burne reakcije vlasti, jer su spomenute stare državne boje mogle koristiti samo kranjske pokrajinske vlasti, dok je ostalima njihova upotreba bila zabranjena.

Poglavlje *O radu arhiva i skupovima* započinje člankom Jure Volčjaka *Württembergška knjiga listin na svetovnem spletu* u kojemu se govori o simpoziju održanom u Stuttgartu 14. ožujka 2008. o dostupnosti spomenute zbirke (11 knjiga tiskanih od 1849. do 1913. s više od šest tisuća povelja württemberške provenijencije od 8. pa do 13. stoljeća) na međunarodnoj računalnoj mreži, odnosno internetu. Sljedećim člankom Deborah Rogoznica upozna je čitatelje s Međunarodnim znanstvenim skupom "150 godina od prvog modernog habsburškog popisa stanovništva. Studijski dan o stanovništvu Istre i pograničnih regija" održanim u Puli 31. listopada 2007, dok je u posljednjem prilogu poglavlja Aleksandar Lavrenčič izvijestio o sudjelovanju na skupu Međunarodnog udruženja televizijskih arhiva održanom u Lisabonu 12-15. listopada 2007.

Zadnje poglavlje *Ocjene i izvješća o publikacijama i izložbama* donosi prikaze čak dvadeset slovenskih i jedne inozemne publikacije te dvije izložbe.

Poglavlje *Članci i rasprave drugog broja Arhiva iz 2008.* započinje člankom Borisa Goleca *Kje na Rašici se je v resnici rodil Primož Trubar (Gdje je u selu Rašica zapravo rođen Primož Trubar)* u kojem se raspravlja o točnom mjestu rođenja tog autora prve knjige na slovenskom jeziku. Autor je mišljenja da se Trubar nije rodio u Temkovu mlinu u selu Rašica u kojemu je i uređen muzejski kompleks njemu u čast, već u nekih četiristo metara udaljenom Šklopovom mlinu. Naime, ponovno dostupni urbari gospodarstva Turjak otkrili su autoru članka kako je Trubarev otac u vrijeme Primoževa rođenja posjedovao samo taj mlin, a da je Temkov bio u posjedu Primoževe rodbine po majci. Urbari, pored ostalog, otkrivaju i da je Primož Trubar isprva koristio očevo prezime Malnar, ali da se kasnije odlučio za korištenje majčinog. Sljedeći rad (*Statut dubrovnške bratovštine kovačev in kotlarjev/Statut dubrovačke bratovštine kovača i kotlara*) Zdenke Bonin ukratko govori o razvoju dubrovačkih bratovština koji je moguće pratiti od 13. stoljeća i dalje. Pored izrazito vjerskih bratovština, koje su uglavnom nastajale po teritorijalnom načelu, postojale su i strukovne bratovštine, odnosno cehovi. Autorica se u članku upravo osvrnula na statut jedne od takvih strukovnih bratovština, one kovača i kotlara nastao 1696. godine, koji se čuva u Državnom arhivu u Dubrovniku. Prilog *Društveni arhivi v Nemčiji: med preteklostjo in sedanjostjo (Arhivi društava u Njemačkoj: između prošlosti i sadašnjosti)*

Marjana Drnovška govori o arhivskom gradivu slovenskih iseljeničkih društava u Njemačkoj. Stanje gradiva nastalog do Drugog svjetskog rata, prema autorovu je mišljenju porazno, dok se nešto više sačuvalo u društvima koja je organizirala tzv. ekonomska emigracija 70-ih godina 20. st. i koja djeluju i danas. Posebno je analizirano stanje u društvima "Sava" Frankfurt, "Triglav" Stuttgart te "Slovenija" Berlin. Stanje sačuvanosti i sredenosti gradiva najbolje je u posljednjem spomenutom društvu, koje bi prema Drnovškovim riječima na polju čuvanja i zaštite arhivskog gradiva trebalo poslužiti kao ogledni primjer drugim slovenskim društvima. Kristina Toplak je u članku *Arhivirana ustna zgodovina. Pomen, zbiranje in ohranjenje ustnih pričevanj za zgodovino migracij (Arhivi usmene povijesti. Značenje, prikupljanje i čuvanje usmenih svjedočanstava za povijest migracija)* temeljem životne priče slovenskog iseljenika u Njemačkoj pokušala pokazati važnost usmene predaje u propitivanju migracija stanovništva i očuvanja njihove izvorne kulturne baštine, kao i važnost bilježenja i arhiviranja takve vrste izvora. Zadnji prilog ovoga poglavlja *Državni pravobranilec Republike Slovenije in njegovi predhodniki (Državni pravobranitelj Republike Slovenije i njegovi prednici)* Jelke Melik govori o tom pravosudnom organu čija je uloga prije svega zastupanje imovinskopravnih interesa države pred sudovima i drugim tijelima. Njegov je prednik u drugoj Jugoslaviji bilo Javno, a u prvoj Državno pravobranilaštvo koje je pak bilo sljednik austrijske *Finanzprokuratur*. Autorica je u članku pokušala naglasiti važnost dokumenata nastalih djelovanjem spomenutog tijela.

Poglavlje *Iz prakse za praksu* započinje radom Marije Oblak Čarni *Restitucije arhivov, kulturno umetniških predmetov in bibiliotek ter delitev arhivov med Jugoslavijo in Italijo po drugi svetovni vojni (Restitucija arhiva, kulturno-umjetničkih predmeta i biblioteka te podjela arhiva između Jugoslavije i Italije nakon Drugog svjetskog rata)* koji, kako se iz naslova da naslutiti, govori o problemima podjele arhivske, umjetničke i druge kulturne baštine mirovnim sporazumom Jugoslavije i Italije iz 1947. te svim kasnijim, na tom ugovoru temeljenim sporazumima koji su dali određene rezultate, ali i ostavili brojna pitanja otvorenima. Radom *Pomen zasebnega arhivskega gradiva za osamosvojitve Slovenije (Značaj privatnog arhivskog gradiva za osamostaljenje Slovenije)* autorica Mateja Jeraj je nastojala približiti značenje te vrste arhivskog gradiva kao vrijednog izvora, koje može bacati drugačije svjetlo i na tako značajne događaje u nacionalnoj povijesti kao što je stjecanje nezavisnosti. Kako bi naglasio važnost čuvanja takve vrste gradiva, Arhiv Republike Slovenije je 2006, petnaest godina od stjecanja neovisnosti, uručio priznanja pojedincima, društvima, časopisima i drugim organizacijama koje su u posljednjim godinama predali Arhivu gradivo vezano za spomenuti događaj iz slovenske prošlosti. Sljedeći članak *Hramba, popis in vsebinski pomen fotografskega gradiva prislovenskih izseljenskih društvih v Nemčiji (Pohrana, opis i značaj fotografskoga gradiva slovenskih iseljeničkih društava u Njemačkoj)* Daše Koprivec, pokušao je prikazati ulogu Slovenskog etnografskog muzeja u projektu pod nazivom "Stanje arhivskog i muzejskoga gradiva slovenskih iseljenika u Njemačkoj", odnosno postupak sređivanja fotografskoga gradiva

u nekim slovenskim društvima u Berlinu i Stuttgartu. *Makro valorizacija arhivskega gradiva v Sloveniji (Makrovrednovanje arhivskog gradiva u Sloveniji)* Vladimira Žumera govori o tzv. pozitivnoj metodi makrovrednovanja i odabiranja gradiva od trajnog značaja za povijest, znanost i kulturu ili pravni interes države. Dakako, javno se arhivsko gradivo odabire i čuva temeljem pisanih uputa nadležnih arhiva sastavljenih na podlozi zakonskih odredbi o vrednovanju. Prema autorovu mišljenju, makrovrednovanje arhivskog gradiva u Sloveniji, koje se provodi od početka 80-ih godina 20. st. je u arhivskim propisima i stručnoj literaturi precizno propisano i razjašnjeno. U procesu standardizacije tih propisa bili su iznimno značajni utjecaji inozemne, posebice njemačke, arhivističke teorije i prakse. Članak *Pisno strokovno navodilo za odabiranje arhivskega gradiva in dokumentarnega gradiva notarja (Pisana stručna uputa za odabiranje arhivskog i pismohranskoga gradiva notara/bilježnika)* Duše Krnel-Umek i Nevenke Kovačič donosi primjer stručne upute za odabiranje gradiva od trajnoga značaja notarijata (javnobilježničkog ureda) Nevenke Kovačič iz Kopra. Naime, Pokrajinski arhiv u Kopru je prema zakonskim odredbama sastavio uputu za odabiranje i izlučivanje gradiva bilježnika, koji su po prestanku rada odlučili gradivo nastalo svojom djelatnošću predati nadležnoj arhivskoj ustanovi. Na kraju poglavlja nalazi se izvješće arhivske radne skupine za školstvo u razdoblju 2007-2008. te kratak prilog Majde Nanut pod naslovom *Arhiv Republike Slovenije v sodelovanju z javnostjo. Odmev na članek Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi (Arhiv Republike Slovenije u suradnji s javnošću. Opaska na članak Arhivi i njihova uloga u suvremenom društvu)* u kojemu je autorica komentirala članak *Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi* Mateje Jeraj objavljen u *Arhivima* 31, 1(2008).

Poglavlje *Iz arhivskih fondova i zbirki* u ovome broju časopisa sadrži dva priloga. Prvi od njih *Fond Okrajnega sodišča v Celju (Fond Kotarskog suda u Celju)* Metke Bukošek donosi podatke o sadržaju, količini, sređenosti i sačuvanosti arhivskog gradiva ovog sudbenog tijela koje se čuva u Povijesnom arhivu u Celju, dok sljedeći rad *Telovadno društvo "Celjski Sokol" 1890-1940. (Tjelovježbeno društvo "Celjski Sokol" 1890-1940)* Ivanke Zajc-Cizelj, govori o širenju sokolskih udruženja iz Češke na ostale slavenske zemlje Monarhije uključujući i Sloveniju tijekom druge polovice 19. st. Autorica tumači razvoj i djelovanje "Celjskog Sokola" od njegova osnutka 1890, isprva samo kao tjelovježbenog, a zatim i kao društva s ciljem promicanja nacionalnih vrijednosti, do centraliziranja sokolske organizacije u staroj Jugoslaviji.

Poglavlje pod naslovom *O radu Arhivskog društva Slovenije* (koje, usput rečeno, u 1. broju ovoga časopisa za 2008. nije bilo zastupljeno), donosi izvještaj o radu komisije za dodjelu Aškerčevih nagrada i priznanja za djelovanje u arhivskoj struci Slovenije za 2008, izvještaj s 1. međunarodnog savjetovanja Okrugli stol arhivista Hrvatske i Slovenije "Arhivska suradnja na međunarodnim projektima", Tuhelj, 15-16. svibnja 2008, Godišnje konferencije Društva mađarskih arhivista, Zalaegerszeg, 26-28. kolovoza 2008, 78. njemačkog arhivskog savjetovanja, Erfurt, 16-19. rujna 2008, 6. arhivskog savjetovanja Pisma i komunikacija (*Scrit-*

tura e comunicazioni), "Pisma i religija", Prato, 6-10. listopada 2008, 21. savjetovanja "Arhivska praksa 2008.", Tuzla, 9-10. listopada 2008. te 43. savjetovanja Hrvatskog arhivističkog društva, Trogir, 15-17. listopada 2008.

Poglavlje *O radu arhiva i skupovima* donosi izvješće o djelovanju Arhiva Republike Slovenije, kao središnjeg nacionalnog arhiva, u izradi programa slovenskog predsjedanja Europskom unijom i organiziranju stručnih događanja vezanih za spomenuto predsjedavanje, zatim izvješća sa 16. međunarodnog arhivskog kongresa "Arhivi, upravljanje i razvoj", Kuala Lumpur, 21-27. srpnja 2008. i zasjedanja Generalne skupštine Međunarodnog arhivskog vijeća u sklopu tog Kongresa, prilog o četrdesetogodišnjici djelovanja Povijesnog arhiva i muzeja Sveučilišta u Ljubljani, izvješće s Kolokvija o arhivskim spremištima, Berlin, 21-22. siječnja 2008, 68. jugozapadno-njemačkog arhivskog savjetovanja, Ulm, 21-22. lipnja 2008, 13. međunarodnog arhivskog istraživačkog kampa, Mala Polana (Slovenija) i Paka (Mađarska), 23-28. lipnja 2008, Ljetne škole konzerviranja fotografija i fotografskih zbirki, Bratislava, 21. srpnja - 8. kolovoza 2008, Seminara za arhiviste iseljenike, Ljubljana, 15-19. rujna 2008. te izvješće o radu 34. Pazinskog memorijala, stručno-znanstvenog skupa o povijesti Istre održanog u Pazinu 26. rujna 2008.

Posljednja cjelina *Ocjene i izvješća o publikacijama i izložbama* nudi recenzije četiri domaća tiskana izdanja i jednog DVD-a, jednog inozemnog časopisa te četiri izložbe.

Na samom kraju broja nalaze se *in memoriam* Andreju Černilogaru, preminulom dugogodišnjem zaslužnom slovenskom arhivskom radniku, prigodni tekstovi povodom šezdesetog rođendana istaknutih arhivista Vladimira Kološe-Mihe i Milana Bizjaka, popis prinova arhivskog gradiva slovenskih arhiva te bibliografija radova arhivskih djelatnika u 2007.

Mario Stipančević

Atlanti, 18(2008)

U Trstu, Italija, održan je 20. i 21. studenoga 2008. 18. međunarodni arhivski dan i XXIII. konferencija članova Međunarodnog instituta za arhivsku znanost (<http://www.iias-trieste-maribor.eu>). Skupu je nazočilo oko 200 sudionika i predavača s više kontinenata iz 24 zemlje: Austrija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Češka, Finska, Grčka, Hrvatska, Italija, Izrael, Kanada, Kosovo, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Rusija, SAD, Slovačka, Slovenija, Srbija, Sudan, Španjolska i Ukrajina. Izlaganja su održali djelatnici arhivâ, međunarodnih organizacija, instituta, muzeja, pismohrana, fakulteta, specijaliziranih arhiva i poduzeća. Radovi su objavljeni u reviji za suvremenu arhivsku teoriju i praksu *Atlanti*, vol. 18, 2008, 421 str. Objavljeni radovi razvrstani su u tri